

Wat maakt een groep kerkgangers tot levende geloofsgemeenschap?

Als we de statistieken doortrekken, dan zijn in 2016 de kerken op zondag leeg, stelde socioloog Marc HOOGHE vast. Nogal kort door de bocht, maar je kunt er niet omheen dat vele parochies nauwelijks nog nieuwe en jonge mensen aantrekken. Wat maakt een groep kerkgangers tot een vitale en aantrekkelijke geloofsgemeenschap? En moeten we zulke gemeenschappen niet ook buiten de traditionele parochiestructuur zoeken en hen ten volle ondersteunen?

OP ZOEK NAAR DE BOUWSTENEN VAN EEN VITALE GELOOFSGEMEENSCHAP

Onlangs dacht het Interdiocesaan Pastoraal Beraad (IPB) na over de vraag waaruit een levende geloofsgemeenschap bestaat. Met dit debat wil dit overlegplatform in de Kerk bijdragen tot een toekomstgerichte visie op geloofsbeleving. In maart organiseert de faculteit theologie aan de K.U.Leuven een colloquium getiteld *Vitale Kerk nabij?* IPB-voorzitter Josian Caproens wijst erop dat het debat nog maar in de kinderschoenen staat en schetst haar eigen aanvoelen: „Er is zeker niet maar één model. Binnen het grote kader van de christelijke gemeenschap is verscheidenheid nodig, zowel naar doelgroep (jongeren, zieken en dergelijke) als naar vorm (klassiek, meer experimenteel). Ook binnen gemeenschappen is er diversiteit nodig in ambten en bedieningen, zodat je komt tot gedeelde verantwoordelijkheid tussen leken en priesters, die overigens vrij moeten kunnen kiezen voor het celibaat. Voorwaarde is wel dat je voldoende gevormde mensen hebt, die betrokken zijn op de hele gemeenschap.”

„Een levende geloofsgemeenschap sluit geen mensen uit, maar is uitnodigend. Aan onthaal doen is een aandachtspunt: mensen op sleutelmomenten in hun leven gastvrij ontvangen en hen opvolgen met de nodige fijngevoeligheid, vertrekkend vanuit het leven en vanuit Christus. Belangrijk is ook dat een geloofsgemeenschap er niet is voor zichzelf, maar dat ze dienstbaar en open is voor de samenleving.”

Carlos Desoete, pastoor in de Sint-Baafsparochie in Brugge, deelt Caproens mening over samen gedragen verantwoordelijkheid en voegt toe: „Als er een raming gemaakt wordt van het aantal gelovigen, dan wordt meestal enkel geteld wie naar de weekendvieringen gaat. Voor mij ‘kerkt’ iedereen die op een of andere manier vanuit Jezus Christus gemeenschap vormt en zo ten dienste staat van een beter samenleven. Er zijn gelovigen die meer bezig zijn met Bijbel, anderen met gemeenschapsvorming of dienstbaarheid. We werken aan dwarsverbanden door hen af en toe feeste-

lijk samen te brengen. Intussen respecteren we hen volop om wie ze zijn en wat ze doen. Zie je geen jongeren in de kerk? Begrijpelijk. Geef hen aandacht op andere vlakken en weet dat ze kunnen groeien.”

„Kerk vormen heeft voor mij ook niets te maken met deel uitmaken van een club, maar alles met een levenswijze, een cultuur van graag zien, rechtvaardigheid en aandacht voor innerlijkheid. Intussen werken we aan levensechte liturgie, met een frisse taal, waar mensen meebidden en -zingen.”

Kees de Groot is een Nederlandse socioloog en theoloog. Op bovengenoemde studiedag in Leuven spreekt hij over „fluide” vormen van geloofsgemeenschappen. „We kijken te veel met een bril van oude gewoonten en vormen, wanneer we hedendaagse geloofsgemeenschappen beoorde-

len”, stelt hij. „Als je door een theologische bril kijkt, is een belangrijk criterium of een gemeenschap al dan niet dienend is voor een leven vanuit het evangelie, of ze mensen inspireert om naar anderen om te zien.”

Hoe kan de Kerk hierin investeren? „Allereerst door deze groepen te willen zien en hen niet te hinderen met allerlei eisen die niets met het evangelie te maken hebben, maar alles met oude vormen waaraan we gehecht zijn. Verder kan de Kerk inspirerend zijn en faciliterend: (vormings) activiteiten aanbieden, lokalen, media en mensen ter beschikking stellen. Dat kan ook in parochies, maar die hebben soms zo’n verouderd imago, dat mensen het woord niet eens associëren met spiritualiteit. De Kerk zal dus moeten bewijzen dat het haar menens is, wanneer ze opnieuw aansluiting wil vinden met het hedendaagse levensgevoel.”

Lieve WOUTERS

„Elke gemeenschap die leven vanuit het evangelie bevordert, is zinvol”

Lezing over spiritualiteit, verzorgde liturgie

Gemeenschap vormen. Kerkgangers van de ‘Bijstand’ ontmoeten elkaar na de zondagsviering. © Herman Ricour

tot een

SACRAMENTEN NIET LOS VAN DE GEMEENSCHAP

ie, samen eten. Dat biedt Voedsel voor onderweg in Drongen. © Kristof Ghyselinck

Wie wel eens kijkt naar de mis op televisie, kent ongetwijfeld de Brusselse parochie van Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand. Jaren geleden gestart als de enige en eerste Nederlandstalige parochie in de hoofdstad, is de 'Bijstand' vandaag de thuis van een levende gemeenschap, waarvan de leden van heinde en ver komen.

„Wij zijn heus niet bijzonder. Allemaal hebben we de plicht om te zorgen voor levende gemeenschappen, niet enkel voor vandaag, maar ook voor morgen”, benadrukt pastoor Johnny De Mot als we hem vragen naar de oorzaken van deze vitaliteit. „Een eerste factor is zeker ons kerkgebouw. Het is een plaats waar hemel en aarde elkaar raken. De liturgie van de 'Bijstand' wil tegelijk trouw zijn aan de traditie als authentiek. Zo staan de stoelen opgesteld zoals in een abdij. Het dagelijkse leven wordt ook mee opgenomen in de liturgie. Na een overlijden bijvoorbeeld blijft vier weken lang een stoel leeg. Zo is de overledene symbolisch aanwezig. Deze vorm van liturgie trekt mensen aan.”

Ook in het gemeenschapsleven raken hemel en aarde elkaar. „De zondagsliturgie is heel belangrijk”, stelt de De Mot, „maar ontmoetingsgelegenheid evenzeer.” Elke zondag na de mis organiseert de parochie een aperitief. Zo kan worden nagepraat en kunnen mensen elkaar ontmoeten. Sinds kort kan dat in het eigen ontmoetingszaaltje *De schelp*. Ook opmerkelijk is dat de Bijstandsparochie jaarlijks al haar parochia-

nen uitnodigt op een retraite voor twee dagen van Bijbels geloofsgesprek.

Johnny De Mot: „We vieren de sacramenten zoals doopsel of huwelijk niet los van de gemeenschap. Zo stellen we de huwende koppels voor in de zondagsviering en ontvangen ze van iedereen de zegen. We zien jonge gezinnen terugkomen met hun kinderen. De eerste vijftien jaar dat ik hier was, hadden we nauwelijks doopsels, maar nu zijn het er zoveel dat het nauwelijks nog kan in de zondagsviering. Ook de groep vormelingen groeit. Jongeren hebben een plaats gekregen in onze gemeenschap. De derde zondag van de maand zijn er aldus drie ne-

vendisten voor verschillende leeftijden.” Een vitale gemeenschap is missionair. Wat betekent dat? Johnny De Mot: „Je moet een open gemeenschap zijn, geen select clubje. Het missionaire schuilt in het dagelijkse engagement. We willen in deze stad een meerwaarde bieden, op het vlak van de strijd tegen armoede en nieuwe armoede, maar ook voor het leven van jonge gezinnen.”

Verrassend: „Voor de buitenwereld lijkt onze parochie vooral diaconaal actief, maar eigenlijk hebben wij een zwak voor contemplatie en gebed. Als pastoresteam willen wij daarin nog meer investeren. Een gemeenschap heeft ook nood aan stilteplekken. Ons kerkgebouw is bijvoorbeeld vaak open, in het seizoen zelfs op vrijdagavond.”

Erik DE SMET

„Vitaal zijn is missionair zijn: een open gemeenschap, geen select clubje”

Tien punten

- Stop met klagen. Een morrende gemeenschap straalt geen openheid en vertrouwen uit.
- Een charismatische voorganger kan helpen, maar is geen voorwaarde.
- Een gemeenschap wordt gemaakt – of onmogelijk gemaakt – door de gelovigen zelf. Haar toekomst hangt niet af van beleidsmakers.
- Een levende gemeenschap trekt naar buiten. Is er in uw gemeenschap aandacht voor pastorale zorg?
- Maak gebruik van scharniermomenten, van rouw tot communie. De drempel naar een parochie is hoog voor buitenstaanders.
- Help mensen woorden te geven aan hun geloof, de Schrift te herontdekken, te leren bidden. Zo breng je God ter sprake in het gewone leven van mensen.
- Organiseer laagdrempelige en kortlopende activiteiten, zoals een Taizéviering. Dat geeft mensen de vrijheid om zelf vorm te geven aan hun betrokkenheid. Collectieve ervaringen zoals een bedevaart smeden sterke banden.
- Geef mensen kans om verantwoordelijkheid op te nemen, dat brengt nieuwe dynamiek en samenhang teweeg.
- Ouderen kunnen helpen een brug te slaan naar de jeugd.
- Problematiseer jongeren niet. Ze zullen vanzelf komen als er in je gemeenschap iets te beleven valt.

(Met dank aan Leo Fijen)

VOEDSEL VOOR ONDERWEG

De Oude Abdij in Drongen is vooral gekend als bezinningscentrum. Religieuzen en leken leven en werken er samen in een geest van ignatiaanse spiritualiteit. Drie gezinnen wonen er, twee jezuïetencommunauteiten zijn er gevestigd: de Sint-Jozefgemeenschap voor de oudere paters en een kleinere communiteit van vier jezuïeten.

Minder gekend is het initiatief dat *Voedsel voor onderweg* werd gedoopt, elke eerste zondag van de maand. Om half-elf is er een voordracht van zowat een uur, nadien wordt de eucharistie gevierd. Aansluitend volgt een aperitief en wie het wenst, kan inschrijven voor het middagmaal.

„Het idee om hier samen eucharistie te vieren, ontstond toen acht jaar geleden nog twee jonge gezinnen met kinderen in Drongen kwamen wonen”, zegt Dirk Boone, directeur van de Oude Abdij. Twintig jaar al is Boone er met zijn gezin gehuisvest. „Sindsdien is het initiatief spontaan gegroeid, via persoonlijke contacten. Vandaag komen op *Voedsel voor onderweg* zo'n 120 personen van alle leeftijden af. Het is een fijne mix van jong en oud, van mensen uit verschillende regio's. Als voorgangers fungeren de jezuïeten uit de kleine communiteit of soms priesters die toevallig in de abdij aanwezig zijn.”

De meeste aanwezigen kiezen voor het hele voormiddagprogramma. „Voor gezinnen met een jachtig levensritme is de lezing door een gastpreker soms de enige mogelijkheid om een uiteenzetting over een spiritueel onderwerp bij te wonen”, weet Boone. Het aanvangsuur is comfortabel en er wordt voor kinderopvang gezorgd. Althans tijdens de voordracht, want tijdens de viering kan dat enkel voor de allerkleinsten.

De viering zelf is klassiek en volgt de liturgische kalender. Een apart kindermoment is er niet. „We hechten belang aan een verzorgde liturgie, maar zonder bijzondere inspanningen”, licht Dirk Boone toe.

„Je krijgt soms de indruk dat liturgie vandaag aan alle religieuze noden moet voldoen: spiritualiteit, catechese, gebed. Dat kan niet”, vervolgt hij. „Liturgie is liturgie. Daarin moet je ook geïnitieerd worden. Christen-zijn is ook meer dan deelnemen aan de liturgie. Je hebt de uitbouw van een gebedsleven en de zorg voor anderen.”

„Dat we er geen 'eigen' liturgie van maken, helpt om geen gesloten gemeenschap te worden”, meent Boone. „Daar willen we oprecht alert voor zijn. Daarom hebben we ook aandacht voor nieuwkomers en dat zijn er elke zondag wel een aantal.”

Volgens Boone engageren de deelnemers aan *Voedsel voor onderweg* zich ook vaak als christen, in hun gezin en in hun woonplaats. „Mensen voelen zich vandaag niet meer zo gebonden aan een parochie. Ze bouwen daarnaast een andere kring uit, die ze evenwaardig achten, al hebben de trouw en de verknochtheid aan een parochie ook hun waarde.

Het is geenszins onze bedoeling om een eigen parochie te vormen. We hebben overigens de beste contacten met onze rechtstreekse burens, de parochie Sint-Gerulphus in Drongen.”

„Misschien evolueren we in de toekomst wel naar plekken waar mensen samen vieren en dan terugkeren naar de plaats waar ze wonen. Dat is trouwens de oorspronkelijke betekenis van 'parochie': pleisterplaats. Alleen mogen wij als christenen niet blijven stilstaan bij een eenmalige spirituele deugddoende ervaring. We mogen ons niet installeren. We worden uitgedaagd om voortdurend de manier waarop we bezig zijn in vraag te stellen. Die houding willen we ook aannemen in onze dragende groep. Het is zeker niet zo dat we hier even willen tonen hoe het moet”, besluit Boone.

Nicole LEHOUCQ

„Plekken waar mensen samen vieren en dan verder gaan. De toekomst?”